

Saradnja policije i tužilaštva

- priče tužilaca,
policijskih inspektora
i sudija -

institut alternativa

Podgorica, 2014. godine

institut alternativa

Saradnja policije i tužilaštva

- priče tužilaca, policijskih inspektora i sudija -

Podgorica, 2014. godine

Naziv publikacije:

**Saradnja policije i tužilaštva
- priče tužilaca, policijskih inspektora i sudija -**

Izdavač:

institut alternativa

Institut alternativa
Đoka Miraševića, „Kroling“, 3/3, Podgorica, Crna Gora
Tel/Fax: (+382) 20 268 686
E-mail: info@institut-alternativa.org
Website: www.institut-alternativa.org

Za izdavača:

Stevo Muk, predsjednik Upravnog odbora

Urednik:

Stevo Muk

Autorka:

Marijana Laković–Drašković

Saradnice na projektu:

Dina Bajramspahić
Milica Milonjić

Dizajn:

Studio Mouse

Pokrovitelji:

Izradu ove analize omogućila je podrška američkog naroda kroz Biro za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenje zakona (INL) State Departmenta, preko Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici, u okviru Programa podrške civilnom društvu u oblasti krivičnog pravosuđa.

Istraživanje je realizovano u okviru projekta IA posvećenog jačanju međuinstitucionalne saradnje u sistemu krivičnog pravosuđa u Crnoj Gori.

Sadržaj

Uvod	3
Kvalitativna analiza saradnje Osnovnog tužilaštva i Uprave policije (organizacionih jedinica na lokalnom nivou)	4
1. Stavovi o primjeni koncepta tužilačke istrage u odnosu na praksu prije usvajanja novog Zakonika o krivičnom postupku	5
2. Stavovi o saradnji tužilaštva i policije	6
3. Sporazum o zajedničkom radu Državnog tužilaštva i Ministarstva unutrašnjih poslova – Uprave policije tokom izviđaja i krivičnog postupka	9
4. Lišenje slobode i zadržavanje od strane policije	10
5. Saslušavanje osumnjičenog	10
6. Optužnice, optužni prijedlozi, valjanost dokaza	11
7. Određivanje pritvora	12
8. Primjena instituta odloženog krivičnog gonjenja	12
9. Postupanje državnih tužilaca po sopstvenoj inicijativi (proaktivno)	13
10. Samostalnost u radu državnih tužilaca	13
11. Pristup podacima, komunikacija s ostalim državnim organima	14
12. Odnosi s javnošću	14
13. Obuke	15
14. Prostorni kapaciteti i tehnička opremljenost	15
Zaključci i preporuke	16
O Institutu alternativa	18

Uvod

Komentari o nedovoljno dobroj saradnji, nedostatku komunikacije i koordinacije između Uprave policije (u daljem tekstu: policija) i Državnog tužilaštva (u daljem tekstu: tužilaštvo) u Crnoj Gori postali su floskula u javnim diskusijama i problem oko kojeg su svi saglasni. Loše ocjene o toj saradnji mogu se čuti čak i od predstavnika čelnika ovih državnih organa, koji su i odgovorni za zajednički rad tužilaštva i policije. Međutim, nikada nije precizirano šta su uzroci i na koji način se manifestuju prepreke za saradnju, te kako ih prevazići.

Polazeći od potrebe da se dublje istraži šta su razlozi i koje su prepreke za bolji zajednički rad policije i tužilaštva na krivičnim predmetima, istraživački tim Instituta alternativa pripremio je koncept sa šest tematskih oblasti i 30 pitanja u vezi s radom policije i tužilaštva. Na osnovu koncepta, sprovedeno je 27 intervjua, na lokalnom nivou, u tri opštine – u Baru, Pljevljima i Podgorici, po principu ravnomjerne regionalne zastupljenosti. Intervjui su sprovedeni s predstavnicima Osnovnog tužilaštva, centara bezbjednosti i Osnovnog suda u ova tri grada, tokom maja ove godine. Posebnu zahvalnost dugujemo Vrhovnom državnom tužilaštvu, Ministarstvu unutrašnjih poslova i Vrhovnom sudu što su nam omogućili da sprovedemo intervjue i na taj način doprinijeli našem istraživanju.

Stavovi ispitanika predstavljeni su u izvještaju pred vama, koji se sastoji od 14 tematskih poglavlja i obuhvata različite aspekte rada policije i tužilaštva, kao i zaključke i preporuke za unapređenje identifikovanih problema. Posebna vrijednost izvještaja jeste veliki broj vrlo konkretnih primjera, koji ilustruju funkcionisanje ovih organa, njihov odnos, rad na predmetima, probleme u radu i izvore za nezadovoljstvo policijskih službenika, tužilaca, sudija. Izjave intervjuisanih lica date su u originalu, uz neznatne korekture.

Izradu ovog izvještaja omogućila je podrška američkog naroda kroz Biro za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenje zakona (INL) State Departmenta, preko Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici, u okviru Programa podrške civilnom društvu u oblasti krivičnog pravosuđa. Istraživanje je realizovano u okviru projekta Instituta alternativa posvećenog jačanju međuinstitucionalne saradnje u sistemu krivičnog pravosuđa u Crnoj Gori.

Projekat se sastoji od četiri komponente i obuhvata analize:

- a) komparativnih modela institucionalnih i zakonskih okvira za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala¹,*
- b) sadržaja i dinamike procesa izrade godišnjih izvještaja Državnog tužilaštva i Ministarstva unutrašnjih poslova – Uprave policije²,*
- c) saradnje lokalnog tužilaštva i lokalne policije u tri izabrane opštine,*
- d) godišnjih budžeta policije i tužilaštva.*

1 Komparativna studija dostupna je na: <http://institut-alternativa.org/parlamentarni-nadzor-u-oblasti-bezbjednosti-i-odbrane-monitoring-izvjestaj-za-2013-godinu-i-analiza-uticaja/>

2 Analiza je dostupna na: <http://institut-alternativa.org/zadovoljena-forma-ili-sustina-analiza-sadrzine-godisnjih-izvjestaja-o-radu-drzavnog-tuzilastva-i-uprave-policije/>

Kvalitativna analiza saradnje Osnovnog tužilaštva i Uprave policije (organizacionih jedinica na lokalnom nivou)

1. Stavovi o primjeni koncepta tužilačke istrage u odnosu na praksu prije usvajanja novog Zakonika o krivičnom postupku

Među ispitanicima prisutna su različita mišljenja o iskustvima primjene koncepta tužilačke istrage. Jedni smatraju da taj koncept doprinosi efikasnosti i ekonomičnosti postupka, ali ima suprotne efekte u odnosu na kvalitet, pa se ne mogu izjasniti da li se radi o boljem ili lošijem rješenju od prethodnog. Drugi su izričiti u tvrdnji da je tužilačka istraga lošije rješenje od prethodnog. Među ispitanicima postoje i mišljenja da se radi o boljem rješenju od rješenja prije usvajanja novog Zakonika o krivičnom postupku (u daljem tekstu: ZKP), kada je istraga bila u nadležnosti suda, i da su se svi subjekti, od samog početka, dobro snašli u primjeni ovog koncepta, te da taj koncept doprinosi kako efikasnosti tako i kvalitetu istrage. Razlike u mišljenjima ispitanika jasno se uočavaju u zavisnosti od toga iz kojih institucija dolaze ispitanici.

Razgovori s predstavnicima policije jasno svjedoče o njihovom nezadovoljstvu promjenom koncepta istrage. Kao ilustraciju, navešćemo sljedeća tri iskaza:

- "Smanjena su ovlašćenja policije u velikom obimu, što otežava rad u otkrivanju krivičnih djela."
- "Bolji je koncept iz razloga efikasnosti, brzine, skraćivanja nekih stvari... Taj kontakt s tužiocem, iako mi imamo telefonski kontakt, po meni, trebalo bi biti u nekom smislu kancelarija, kao tim, prostor gdje će zajednički raditi i odlučivati... Sudije su radile kvalitetnije neke stvari od tužilaca. Imali su više vremena i lično mislim da je taj istražni postupak odrađivan malo kvalitetnije."
- "Mnogo je bolje ranije rješenje, policija je imala veća ovlašćenja, nismo bili u obavezi da se strogo držimo naloga tužilaštva... Otežava nam posao to što nemamo naklonost tužilaštva... U velikom broju slučajeva ne nailazimo na razumijevanje."

Kada je riječ o ispitanicima iz redova sudske vlasti, može se primijetiti da u dvije opštine postoji veliko nezadovoljstvo primjenom ovog koncepta, dok u jednoj od opština smatraju da sadašnji koncept daje bolje rezultate nego prethodni. Navodimo ovdje tri izvještaja ispitanika/ca iz redova sudske vlasti:

- "Mislim da se sad u tužilačkoj istrazi žrtvuje kvalitet na račun brzine... Vi ćete sigurno u tužilaštvu dobiti podatak koliko traje istraga i vidjeti da je to skraćeno, ali bojim se da nama na glavnom pretresu treba puno vremena da dođemo do onih elementarnih podataka stranaka, a ne čak do dokaza. Konkretno, ja sam imao predmet u kome je Elektrodistibucija zbog krivičnog djela samovlašće podnijela krivičnu prijavu protiv određenog lica. Napisali su ime i prezime tog lica, a napisali su matični broj njegovog brata, koji je bio prisutan kontroli. Nama sada treba puno vremena da utvrdimo šta se tu dešava. Jer, vi morate da izdajete naredbe za prinudno dovođenje, da utvrđujete putem policije identitet tog lica i tu vam ništa nije jasno. Sad, poslije godinu dana, ja konačno dolazim na onaj nivo dokaza koji je trebalo da imam na početku."
- "Nekada, dok je bila sudska istraga, previše smo široko išli u pogledu pribavljanja dokaza. Pribavljali su se i oni dokazi koji ponekad nisu bili potrebni, a sada se ne pribavljaju ni oni dokazi koji su zaista neophodni... Kad je počela da se primjenjuje tužilačka istraga,

"Mislim da se sad u tužilačkoj istrazi žrtvuje kvalitet na račun brzine."

rekao sam da će to definitivno negativno uticati. Policija, odnosno cio taj sistem gonjenja izgubio je onu psihološku prednost koja je postojala u trenutku kada je stranka u policiji i kada je predmet policijske obrade. Naravno, da isključim bilo kakvu vrstu pritiska. Jer, nakon hapšenja čovjek se tamo nalazi u jednoj specifičnoj situaciji. Međutim, čim je on svjestan da mu je policija samo prolazna stanica, definitivno da je policija izgubila tu prednost koju je nekad imala. Policija je sad u nezavidnijem položaju nego nekada, jer policija ima i dosta operativnih informacija koje tužilac nema. Mislim da je to bio jedan korak unazad i da je tu policiji trebalo dati neka ovlašćenja koja je ranije imala, u smislu da mogu da saslušavaju stranke, okrivljenog, itd., kako je to ranije bilo predviđeno ZKP.“

- “Nije bolje, gore je. Da li je u pitanju nesnalažljivost tužilaštva ili nešto drugo, ne znam... Malo predmeta dolazi iz tužilaštva, ima jako malo optuženja.”
- „To je jedan veliki pomak, jedna vrsta revolucije u krivičnom postupku... Mislim da su se tužioci dosta dobro snašli. (...) Međutim, bilo je određenih prigovora advokata, kroz štampu i kroz medije, na tužilačku istragu u smislu zatvorenosti spisa tužilačke istrage i dokaza koji postoje u njima za okrivljenog i branioca. Suštinski, tek nakon što dođe do optuženja i nakon što optuženica dođe u fazu potvrđenja oni saznaju kakvi dokazi stoje protiv njihovih branjenika ...”

“Nekada, dok je bila sudska istraga, previše smo široko išli u pogledu pribavljanja dokaza. Pribavljali su se i oni dokazi koji ponekad nisu bili potrebni, a sada se ne pribavljaju ni oni dokazi koji su zaista neophodni.”

Kada se radi o tužilaštvu, mišljenja ispitanika/ca iz ove institucije idu u prilog stavu da je ovaj koncept bolji od prethodnog i da su se tužioci, uprkos nedostatku prostornih i finansijskih kapaciteta, dobro snašli. Iskaze tri ispitanika/ce iz tužilaštva navodimo ovdje:

- “Uočljiva je ogromna razlika što se tiče blagovremenosti postupka, brže se postupa, tužilac zna šta mu treba u predmetu, sam odlučuje, na osnovu dokaza podiže optužnicu, optužnica prolazi kontrolu... Može da se desi da policija s terena prenese pogrešno činjenično stanje...”
- „Postupak je mnogo bolji i ekspeditivniji, mnogo se efikasnije radi...”
- “Bolje je ovo rješenje. Istraga je kvalitetnija, efikasnija, brža...”

U vezi s ovim pitanjem, predstavnica jedne nevladine organizacije³ navodi:

- “Nejasno mi je na koji način državni tužilac procjenjuje da li da se podnese krivična ili prekršajna prijava, s obzirom na to da ne uzima u obzir hronologiju slučaja, kao ni kaznenu evidenciju.” Ona navodi primjer žene koja je podnijela “5–6 prijava”, i dodaje: “Pred područnim organom za prekršaje vodilo se pet odvojenih postupaka, za koje su bile zadužene različite sudije. Poslije nekog vremena donijeta je jedna presuda: uslovna osuda u trajanju od jedan mjesec, na godinu dana. Nakon toga podnijela je još dvije prijave, koje su, takođe, prekršajno procesuirane, jer državni tužilac nije pratio hronologiju slučaja, tj. nije bio obaviješten da je lice prekršilo uslovnu osudu.”

“Tužilaštvo ne uzima u obzir hronologiju slučaja ni kaznenu evidenciju.”

³ Ispitanik/ca iz NVO sektora koja radi na projektu: “Monitoring primjene krivičnog zakonodavstva u oblasti nasilja u porodici”

2. Stavovi o saradnji tužilaštva i policije

Suština mišljenja ispitanika/ca iz Osnovnog tužilaštva jeste da je njihova saradnja s policijom u vršenju poslova istrage dobra. U prilog takvim stavovima navode:

- "Saradnja između policije i tužilaštva, kao dvije komponente koje su upućene jedna na drugu, funkcioniše zaista dobro... Nema ničega što bi usporavalo rad niti ga može biti u tom dijelu... Ako se pojavi koji problem, to je više problem tehničke prirode i u suštini nije problem, već je više kao neka mala začkoljica, da je tako nazovem, u radu, koja se zaista rješava. Veoma rijetko, ako se pojavi nešto u odnosu na neku određenu pojavu, pojavu u društvu, ne u radu nego u društvu, tek u tom slučaju imamo jedan dobar sistem i organizuju se sastanci gdje se načelno dogovaramo kako ćemo postupati u svim budućim slučajevima te pojave kada se desi. To dovodi do zaključka da imamo jednu zaista dobru saradnju i da se gleda unaprijed. Znači, da se rješavaju svi mogući problemi koji bi se izrodili."
- "Saradnja je vrhunska. Bude nas noću oko nekih gluposti, ali ipak traže naše mišljenje."
- "...Oni stvarno rade nešto i što nisu dužni. I svoja kola koriste, samo da bi se posao završio."
- "Ja imam korektnu saradnju, pojave se neki tekući problemčići, desi se da policija uradi nešto drugačije nego kako sam im rekla, ali se to rješava. (...) U stalnoj smo telefonskoj komunikaciji, bar jednom nedjeljno se čujemo, a nakon toga im tražim da me pismeno obavijeste o informacijama koje prikupe..."

Ipak, jedan od ispitanika naglasio je važnost pribavljanja pravno valjanih dokaza, koje je često zanemareno od stranice policije. Navodi da:

- "...Policija hoće da završi predmet pošto-poto. Oni moraju da pribave sve dokaze. Nije dovoljno da jedno lice kaže taj i taj me prebio. Jednostavno, otkrili su izvršioca, a tužilaštvo nema dokaza."

Međutim, gotovo svi ispitanici/ce iz policije ističu nezadovoljstvo saradnjom s tužiocima. Pri

"Smjernice od tužioca policiji glase ovako: 'Potrebno je, shodno Vašim ovlaštenjima, preduzeti odgovarajuće mjere i radnje, te nas o tome blagovremeno obavijestiti.'" (kraj citata iz zvaničnog dokumenta)

tome, iznose svoje primjedbe na tu saradnju i predloge kako saradnju unaprijediti. U više iskaza predlažu se, između ostalog, češći zajednički sastanci, na kojima bi razgovarali o toku postupaka po pojedinim predmetima, a s ciljem da se prevaziđu eventualne nedoumice i problemi.

Navedimo nekoliko primjera iskaza u kojima ispitanici/ce iz policije iznose svoja mišljenja o saradnji s tužiocima, primjedbe i predloge za unapređenje saradnje:

- "...Tužilac mora da bude više prisutan kada je u pitanju rad s osumnjičenim licima."
- Kao osnovne probleme tužilaštva ispitanik je naveo neposvećenost u radu i nedostatak hrabrosti. „To je stvar ličnosti. Tužilac mora da pokazuje autoritet. Često imamo povratnike, a u odnosu prema takvim licima tužilac treba da pokaže više hrabrosti. Onaj tamo zagalami na tužioca, a onda se traži greška policajca. Najlakše se policajcu napiše prijava. U policiji često postoji prebacivanje odgovornosti. Dežurni starješina izbjegava da upoznaje tužioca, pa naredi meni..."
- „Volio bih da s tužiocem više komuniciram pismenim putem, a ne telefonom i sastavljanjem zabilješke... Vrlo rijetko tužioci izlaze na lice mjesta..." Ispitanik je nadalje naveo da bi bilo bolje da dežurni tužilac bude u prostorijama Centra bezbjednosti. Istakao je da se predmet nosi „iz ruke u ruku“, da u tužilaštvu nemaju kurira ili sistem zavođenja koji bi obezbijedio izdavanje potvrde o prijemu.
- "Ne volim usmene komunikacije. Na osnovu nekih iskustava, mislim da to nije dobro..."

Potrebno je da održavamo mjesečne sastanke, da tužioci dođu kod nas, da vide kako mi radimo noću, od 11h do ujutro ne spavaš..."

"Tužioci su nedovoljno prisutni u radu s osumnjičenim licima i vrlo rijetko izlaze na mjesto izviđaja."

"Posebno tokom noći neće nikada da dođu, rade samo putem telefona."

Većina ispitanika iz policije smatra da tužilaštvo treba više da se uključi, da bude aktivnije od samog početka, posebno kada su u pitanju teška krivična djela. Ističe: "Moraš da ga zovneš 20 puta." Navedeno je da se dešava da po pozivu izađu na lice mjesta, a da im tužilac kaže da ne vrše uviđaj, već samo da sačine službenu zabilješku.

Ispitanik iz policije naveo je i primjer nedavnog napada na jedno lice u diskoteci, kada mu je tužilac telefonskim putem rekao da ne mora da vrši izviđaj. Ispitanik smatra da se desilo da je napadnuto lice preminulo, odgovornost bi bila njegova i morao bi odgovarati za nesavjestan rad u službi, jer ne bi mogao dokazati da mu je tužilac naložio da ne izlazi na lice mjesta. Naveo je: "Ja sačinim službenu zabilješku, ali ko će meni sjutra da potvrdi da je stvarno tako bilo."

Sugerišući da su zamjenici tužioca mladi i neiskusni, drugi policijski službenik naveo je kao primjer situaciju kad je došlo do primjene ZKP-a da je organizovan seminar na kome su aktuelni tužioci bili predavači. "Na mnogo pitanja oni nijesu znali odgovor."

Dalje navodi: „Kada bi postojala kancelarija tužioca u okviru Centra bezbjednosti, bila bi smanjena mogućnost malverzacija i zloupotreba zakona." Takođe ističe: "To nigdje nema u svijetu – da mi uzimamo izjavu u svojstvu građanina, a tužilac u svojstvu osumnjičenog."

Naveo je i da postoje neke osnovne stvari na koje ne mora da se čeka stav tužioca:

- Kao prvi primjer ispitanik je naveo slučaj razbojništva. Čovjeka koji je napravio 25 krivičnih djela razbojništva tužilaštvo je optužilo samo za 12. „Između 18-22h napadao je trafike nožem, uzme 20-50 eura." Osoba je policiji tačno pokazala koje trafike je obijala, u koje vrijeme, na koji način. „Na sto crnih jada uspjeli smo da ga zavedemo za 12 krivičnih djela." Problem je nastao jer je tužilaštvo tvrdilo da nije bilo dokaza za preostalih 13, iako je u pitanju isti način rada. Tužilaštvo je tražilo prepoznavanje, a oštećena lica nisu mogla da ga prepoznaju jer je nosio masku. Takođe, novac je bio potrošen. „Ni za ovih 12 nismo imali dokaze, ali oni su tako procijenili."
- Kao drugi primjer, policijski službenik je naveo slučaj čovjeka koji je podmetnuo eksplozivnu napravu. Nakon što je policija uspjela da ga pronađe, „vještačenjem su pronađeni tragovi eksploziva, isti kao na autu, na rukama osumnjičenog". Problem s tužilaštvom je nastao oko odštetnog zahtjeva oštećenog, koji je odmah prodao auto koje je bilo oštećeno. „Osoba ima iste karakteristike eksploziva s lica mjesta na rukama i ne možemo da podnesemo krivičnu prijavu."

Navodimo još nekoliko primjera mišljenja policijskih službenika:

- „Što se tiče tužilačke organizacije, te su komunikacije svedene na nivo telefonskih komunikacija, koje su neshvatljive, ponekad nerazumne, nejasne... U nekim situacijama ne postoji čak ni uvažavanje (...)u telefonskim razgovorima, ili u direktnim razgovorima, postoji neka nadmenost... U nekim situacijama ni sami ne znaju šta traže, a kada mi postavimo pitanje, kažu: 'Hoćete da sačekate pet minuta da napravimo konsultacije'... Mi se odlično razumijemo s tužilaštvom, ali tužilaštvo ne razumije nas..."

"Instrukcije tužilaca su neshvatljive, nerazumne, nejasne."

- "Imamo provalnika koji provaljuje u trafiku, a ja treba da pozovem tužioca i da mu kažem: 'E, tužioče, da li ja treba ovo lice da uhapsim?', maltene skoro tako dođe. Znači, prilično je nejasno policiji i inspektorima kad stvarno treba da pozovu tužioca, da ga pitaju za svoja dalja postupanja. Međutim, mi imamo svoja ovlašćenja, koja su dosta ograničena, i upravo zbog toga što je iznad vas tužilac po čijem nalogu uvijek postupate kolege su uvijek u bojazni, u grču, da ne pogriješe."
- "Slučaj X u Višem tužilaštvu: imali smo čovjeka koji je imao pola kilograma trotila i plastičnog eksploziva. Tužioca nije interesovao rad na tom predmetu. On ima eksploziv, pronađen je DNK da je to njegovo i to je to. Čovjek je trebalo da podigne u vazduh pola grada, htio je da ubije jedno lice. Jednostavno, tužilac ima dokaze za nedozvoljeno

"Tužioce ne interesuju okolnosti ni pozadina slučaja."

držanje i samo je optužen za nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih sredstava. Sve ostalo nju nije interesovalo. To što je trebalo da se dignu pola grada u vazduh – nije bitno. Ni ko je naručilac, ništa."

Gotovo svi ispitanici/ce iz policije smatraju da bi državni tužilac od samog početka trebalo više da se uključi u predmet. Mišljenja su da dežurni državni tužilac treba da ima prostoriju u Centru bezbjednosti (u daljem tekstu: CB) i da bude prisutan od samog čina lišavanja lica slobode i dovođenja u prostorije CB.

Ističu, takođe, da tužioci vrlo rijetko vrše uviđaj i to samo kada su u pitanju teška krivična djela ili djela za koja mediji iskazuju interesovanje. Većina ispitanika iz policije i tužilaštva navela je da ODT izlazi na uviđaj kada se radi o slučajevima koji su zavrijedili medijsku pažnju. U suprotnom, povjere vršenje uviđaja policiji.

Ispitanik iz policije naveo je primjer koji, po njegovom mišljenju, najbolje oslikava postojeće stanje:

- "Poslije 2–3 mjeseca od obijanja vjerskih objekata u tri opštine u Crnoj Gori, policija je lišila slobode lice koje je priznalo sve krađe u vjerskim objektima u sve tri opštine i opisalo tačne detalje izvršenja tih krivičnih djela. Prikupili su obavještenja, dostavili ih tužiocu, da

"Imate tri grada, tri tužioca, isto djelo, i svi različito postupaju."

bi on kazao: 'Nema tu elemenata za podnošenje krivične prijave'. U jednoj opštini to lice je optuženo za krivično djelo teška krađa. U toj opštini tužilac je povjerio policiji da sasluša osumnjičenog, a u drugoj opštini je takođe podnesena krivična prijava. Ispitanik je istakao: 'Do danas jedino od strane našeg Centra bezbjednosti nije podnesena krivična prijava i pored činjenice da je kod nas dao izjavu o priznanju izvršenja krivičnih djela. "'

- O tužiocima: "Oni su rukovodioci kada im odgovara. Njima je zakon dao puno. Mislim da imaju neku instrukciju da im je bitna samo statistika – 100% prolaznost."

Policijski službenik takođe je kazao da ima primjera kada tužilac "odbija" stranku da izvrši prepoznavanje, postavljanjem dodatnih pitanja oštećenoj osobi, a "ona se bila prepala i počela da se udaljava". Istakao je, nadalje, da je prisustvovao slučaju da izvršilac djela, ne znajući da je tužiteljka u kancelariji, prizna izvršenje krivičnog djela pred njom, da bi tužiteljka rekla: „Ne možemo tako, mora žena da ga prepozna." Radi se o tome da će neko možda tražiti to prepoznavanje na sudu. Istakao je da ovakvo ponašanje tužioca ne ide u prilog građanima.

3. Sporazum o zajedničkom radu Državnog tužilaštva i Ministarstva unutrašnjih poslova – Uprave policije tokom izviđaja i krivičnog postupka

Nakon više od mjesec dana od dana potpisivanja Sporazuma⁴, gotovo niko od ispitanika/ca nije bio upoznat/a s njegovom sadržinom. Smatraju da je Sporazum nepotreban, te da nema potrebe da se upoznaju sa sadržinom istog, o čemu svjedoče primjeri sljedećih izjava iz razgovora s ispitanicima/cama iz policije i tužilaštva:

- "Par članova je prepisano iz ZKP-a, sve je to već bilo regulisano... Ne reguliše ništa posebno... nikakvo dejstvo u praksi nije proizveo, u smislu češće komunikacije."
- "Šef mi je dao, nijesmo imali vremena da pročitamo..."
- "Nijesam upoznat."
- "Nijesam ga pročitao. Nijesam ga ni dobio."
- "Ne bih komentarisao... Čuo sam, a nijesam pročitao..."
- "Upoznat sam iz medija. Ne znam zašto se takvi sporazumi potpisuju. Imamo ovlašćenja po ZKP-u... Suvišno je."
- "Samo iz štampe sam upoznata s tim sporazumom."
- "Nijesam upoznata."

Sporazumom su detaljnije uređena:

- a) ovlašćenja i radnje policije u izviđaju i obavještenja državnog tužioca o primljenoj krivičnoj prijavi ili početku preduzimanja policijskih ovlašćenja i radnji u izviđaju;
- b) usmjeravanje policijskih radnji u izviđaju od strane državnog tužilaštva;
- c) sprovođenje radnji dokazivanja;
- d) rad u službenim i značajnim predmetima i koordinacija rada u tim predmetima i
- e) lišavanje slobode i zadržavanje.

4. Lišenje slobode i zadržavanje od strane policije

Gotovo svi ispitanici/ce iz policije i tužilaštva saglasni su da treba produžiti rok lišavanja slobode i zadržavanja od strane policije do 12 sati, kako je predviđeno ZKP-om, na 24 sata. Najčešći odgovori ispitanika/ca iz policije i tužilaštva bili su:

- "Prekratak je, moramo da ubrzamo postupak. Uvijek ostane nešto što se ne završi."
- "Smatram da je rok prekratak i da bi trebalo da se produži na 24 sata, jer je nemoguće sve odraditi na pravi način."
- "Treba produžiti rok lišavanja slobode od strane policije. Rok od 12 sati je prekratak."
- "Trebalo bi biti makar 24 sata."
- "S obzirom na našu teritoriju, nijesmo u stanju da obezbijedimo lica u tom roku."
- "Za tih 12 sati ti moraš da provjeriš njegove iskaze, da pozoveš ljude s kojima kaže da je bio, da provjeriš njihovu istinitost."

5. Saslušavanje osumnjičenog

Većina ispitanika/ca iz policije, kao i neki ispitanici/ce iz tužilaštva, smatraju da bi trebalo vratiti ovlašćenja policiji vezano za saslušavanje osumnjičenog, a i ispitanik/ca iz NVO istakao/la je da je potrebno izmijeniti Zakonik o krivičnom postupku u smislu davanja ovlašćenja policiji, po odobrenju tužioca, bez saglasnosti osumnjičenog za njegovo saslušanje.

⁴ Sporazum o zajedničkoj saradnji DT i MUP/UP tokom sprovođenja izviđaja, dokaznih radnji i istrage, kao i tokom krivičnog postupka, potpisan je 9. aprila 2014. godine. Cilj Sporazuma je efikasnije otkrivanje i krivično gonjenje učinilaca krivičnih djela, te ostvarivanja prava oštećenih i zaštite žrtava krivičnih djela. Takođe, određena su osnovna pravila o obavještanju javnosti o predmetima u kojima se sprovodi izviđaj. Sporazum je dostupan na sljedećem linku: <http://www.mup.gov.me/vijesti/137506/Potpisan-Sporazum-o-zajednickom-radu-Vrhovnog-drzavnog-tuzilastva-i-Ministarstva-unutrasnjih-poslova-Uprave-policije.html>

Navodimo nekoliko odgovora o potrebi davanja većih ovlaštenja policiji u vezi sa saslušavanjem, koje su dali/le ispitanici/ce iz policije:

- "Pa sigurno. Mi smo samo jedan običan servis."
- "Smatram da treba da se policiji vrate ovlaštenja koja je nekada imala, odnosno da se priznanje u policiji tretira kao dokaz."
- "Ključno je povećati ovlaštenja policiji u dijelu saslušavanja osumnjičenih u prisustvu advokata... Kao i obezbijediti tužiocu kancelariju u okviru CB/OB-a da bi stalno bio u toku."
- "Stalno se dešava da u našim prostorijama lica koja su dovedena priznaju izvršenje krivičnih djela, s detaljnim opisivanjem, predmetima, i sl. A kad ode kod tužioca, kaže: 'Ja nisam'. Mislim da tužioci više formalno provode proceduru, to je za njih statistika. A mi smo tu zbog građana."

S druge strane, i ispitanici iz tužilaštva potvrđuju isti stav:

- "ZKP treba izmijeniti u pravcu davanja ovlaštenja policiji da saslušaju osumnjičenog."
- "... Validnost dokaza je problematična, jer se dešava da prilikom davanja izjave pred policijom lica kažu jedno, kod nas drugo, pa je prvobitni iskaz pravno nevaljan. "
- "Osumnjičenom i tamo treba omogućiti sva prava koja ima po ZKP-u, posebno kad su u pitanju lakša krivična djela..."
- "Nigdje nema da mi i treći put mijenjamo ZKP, a da policija samo prikuplja obavještenja od građana i da to nema nikakvu validnost."

6. Optužnice, optužni prijedlozi, valjanost dokaza

"Optužnica ima najmanje moguće, do 10%. Uglavnom su to optužni predlozi, jer je sad prošireno za k.d. za koja je propisana kazna do pet godina, umjesto kao ranije do tri."

Kada je u pitanju broj, u sudovima ističu da je broj optužnica izuzetno mali i da "malo predmeta dolazi iz tužilaštva, ima malo optuženja".

Kada se radi o valjanosti i kvalitetu dokaza koje tužioci predstavljaju na glavnom pretresu, kao i o saradnji s tužiocima, različita su mišljenja ispitanika/ca, u zavisnosti od opštine u kojoj je rađeno ispitivanje. U dva suda vidno je prisutno

nezadovoljstvo saradnjom s tužiocima, dok je, pak, u Osnovnom sudu u jednoj od opština u kojoj smo sproveli istraživanje prisutno zadovoljstvo saradnjom, kao i kvalitetom dokaza koje prezentuju na glavnom pretresu. Tako, na primjer, jedna sutkinja navodi:

- "Ne želim da kritikujem tužilaštvo, ali ukazala bih na kvalitet odluka koje nama stižu iz tužilaštva. Ali mora se tako, jer im je neko naredio. Imali smo predmet u kojem je tužilac odbacio krivičnu prijavu protiv NN – u pitanju je žena, 2010. godine. Oštećeni, kao tužilac, pokrenuo je postupak pred sudom. Okrivljena je pravosnažno oslobođena za to krivično djelo: ugrožavanje sigurnosti. Početkom 2014. godine, meni tužilac podnosi optužni predlog protiv iste okrivljene zbog istog krivičnog djela – ugrožavanje sigurnosti. Desilo se da je došla kontrola Višeg tužilaštva, to kaže njen advokat u toku pretresa, vidjeli su da je odbačena prijava i rekli da se pokrene postupak. Odbacili su krivičnu prijavu prije 2–3 godine za isto krivično djelo, protiv iste osobe, samo što su sad ovdje dodali muža. Nastupila je zastara slučaja, u međuvremenu, pa sam tako presudila. To je meni bilo skandalozno."

U vezi s blagovremenošću postupka, jedna sutkinja kaže:

- "U principu, odrade sve što treba da odrade i nemamo neki zastoje. Ja sad sudim djelo

koje je izvršeno prije mjesec i po, ili dva, u kojem je kompletna istraga odrađena tako da ja na glavnom pretresu, maltene, ne moram da sprovodim nove dokaze ... Moguće je da je tužilačka istraga tako i zaživjela, odnosno da smo mi imali dobre rezultate na račun i njih, jer su svi dokazi tu, nova djela, sve novo. Baš sam zadovoljna."

Gotovo svi ispitanici/ce iz sudske vlasti saglasni su da bi Zakonik o krivičnom postupku trebalo izmijeniti u smislu nalaženja mogućnosti kontrole optužnih predloga:

- "Dešavalo se da se podnese optužni predlog samo na osnovu krivične prijave. I sada vi tu treba da pribavljate more i more dokaza koji bi trebalo da se pribavljaju u toku istrage. E sad, mi imamo problem što su 90% optužnih akata optužni predlozi, a kod optužnih predloga nemate nikakvu zakonsku mogućnost da vratite optužni predlog tužiocu i to je što je. Znači, jednostavno dobijete predmet s imenom i prezimenom. Ima puno ljudi koji ovdje imaju vikendice i koji borave tu par mjeseci ljeti, a onda u septembru dobijete optužni predlog protiv tog lica zbog, recimo, krađe struje. Samo na osnovu imena i adrese nema šanse da tog čovjeka možete naći. I onda su nam predmeti tako blokirani... Optužnica se kontroliše od strane Vijeća i, ukoliko se primijeti bilo kakav nedostatak, optužnica se vraća... Nije cilj statistički gledano ostvariti uspjeh i smanjiti trajanje istrage za određeni broj dana, već kvalitetno odraditi posao. Nije rješenje samo optužiti. Ja sam par puta predlagao da se, kad su u pitanju optužni predlozi, nađe neki način da sud ima mogućnost kontrole tih optužnih predloga. Nekad su ti optužni predlozi očigledno neosnovani, a vi morate da sprovedete kompletnu zakonsku proceduru."
- "... Što se tiče same istrage, dešava se da za ona djela za koja je predviđen skraćeni postupak (do pet godina) dobijemo samo krivičnu prijavu koju tužilac uz optužni predlog dostavi, uz poneki zapisnik – i to je sve. Dešava se da nijesu saslušani svjedoci, ni okrivljeni, ni oštećeni. Takođe, dešava se da optužni predlog sadrži ime i prezime i grad, eventualno matični broj, možda i bez njega. Zakon daje pravo tužiocu da u optužnom predlogu dostavi samo ime i prezime i druge podatke, ukoliko su mu poznati, a ukoliko nisu, nije dužan da ih navede. Kod nas se dešava da prođe pola godine ili godinu dana dok se utvrdi ko je lice, odakle je, nagađamo gdje bi mogao biti rođen, po JMBG, pišemo jednoj policiji, pa drugoj... Tužioci često koriste ta svoja ovlaštenja da ne moraju nijednu istražnu radnju da provedu, nego nam samo spuste predmet i onda se suđenje svede na istragu... Nije to masovna pojava, ali dešava se i to da nemamo osnovnih podataka za okrivljenog, da nemamo saslušane oštećene, da se samo naznače adrese. Npr. tuča u gradu, prije dvije godine, gdje su svi svjedoci i oštećeni iz Srbije, od podataka imamo samo ime i prezime i grad. Tužilac mi naloži da ga saslušam. Dok ja dođem do tog svjedoka, prođe dosta vremena, predmet propadne, na kraju se oslobodi. U zakonu postoji obezbjeđenje dokaza – da se saslušaju oštećeni koji će kratko boraviti u Crnoj Gori."

"Dešava se da nisu saslušani ni svjedoci, ni okrivljeni, ni oštećeni."

"Nekad su optužni predlozi očigledno neosnovani, a sud mora da sprovede kompletnu zakonsku proceduru."

U jednoj od opština ispitanici iz sudske vlasti izjavili su da imaju više nego dvostruko manje optužnica i optužnih predloga nego prije stupanja na snagu novog ZKP-a, sa čime su se saglasili i predstavnici tužilaštva:

- "Posebno je u ovoj godini stanje zabrinjavajuće. Kolega i ja još nijesmo izašli na 60 predmeta, znači po 30 svako. Prošle godine smo izvukli normu zbog slučajeva oko rehabilitacije... Sigurno duplo više optuženja imali smo ranije. Trebalo je da imamo bar po 80 predmeta do sad, do juna, a mi imamo po 30. Mnogi idu na odlaganje gonjenja."

7. Određivanje pritvora

Predstavnik/ca suda ukazao/la je na problem u vezi s određivanjem pritvora u skraćenom postupku:

- “U redovnom postupku može da se odredi pritvor ukoliko postoji opasnost da se ponovi djelo. U skraćenom postupku to ne postoji, a tu su krivična djela nasilničko ponašanje i teške tjelesne povrede, koje obično vrše ‘povratnici’. Mi jednostavno nemamo mogućnosti da im odredimo pritvor. Po novinama se često vidi: ‘Sud pustio iz pritvora, a oni napravili veliki broj krivičnih djela.’ Tu postoji nesaglasnost između promjena Krivičnog zakonika i ZKP-a. U pritvoru u skraćenom postupku trebalo bi unijeti odredbu da se može odrediti pritvor zbog opasnosti od ponavljanja djela. Mislim da to pravi veliki problem sudovima, a i javnost je zgrožena, ogorčena.”

8. Primjena instituta odloženog krivičnog gonjenja

U skladu sa članom 272 stav 1 ZKP, državni tužilac može da odloži krivično gonjenje za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, kada nađe da ne bi bilo cjelishodno da se vodi krivični postupak, s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život učinioa i njegova lična svojstva, ako osumnjičeni prihvati ispunjenje jedne ili više Zakonom propisanih obaveza. Svrha ovog instituta je kako rasterećenje sudova i smanjenje troškova krivičnih postupaka, tako i izbjegavanje vođenja krivičnog postupka protiv lica prema kojima nije nužno izricanje krivičnih sankcija.

Gotovo svi ispitanici/ce iz tužilaštva izjavili/le su da ovaj institut najčešće primjenjuju u slučajevima nekih krivičnih djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja, kao što je ugrožavanje javnog saobraćaja, laka tjelesna povreda, krivična djela protiv imovine, i sl. Međutim, jedan tužilac je izjavio da ovaj institut najčešće primjenjuje u slučajevima nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici i pored činjenice da Istambulska konvencija, koju je u martu 2013. godine Crna Gora ratifikovala, zabranjuje alternativno rješavanje sporova, što podrazumijeva i medijaciju, kada je u pitanju ovo krivično djelo.

9. Postupanje državnih tužilaca po sopstvenoj inicijativi (proaktivno)

Prema riječima ispitanika/ca iz tužilaštva, državni tužioci veoma rijetko postupaju samoinicijativno i po službenoj dužnosti, što ih stavlja u veoma pasivan položaj u odnosu na policiju. Na pitanje o proaktivnom postupanju tužilaca čuli su se i sljedeći odgovori ispitanika/ca iz tužilaštva i policije:

- „Ranije nismo to radili, niti dobijamo tu štampu. NVO nam masovno pišu. MANS nam je pisao o preduzećima koja su ugašena, ali o tome nema dokumentacije. Ne fali nama

“Ne, nema slučajeva da se tužioci sami zainteresuju za neki slučaj na osnovu npr. navoda u medijima ili slično, ne pokreću sami pitanja niti iniciraju policiji da dodatno istraži, prikupi obavještenja.”

prijava.” Naveo je primjer građanina koji je podnio prijavu protiv državne službenice „za trošenje goriva vikendom”. Imao je primjedbu i na ponašanje advokata tokom suđenja, često se odlažu suđenja i dok on, kao tužilac, brine o ekonomičnosti postupka, advokati gledaju da izvuku finansijsku dobit.

- “Ima takvih slučajeva, ali ne veliki broj...”
- “Imali smo slučaj s Upravom carina. Ja sam samoinicijativno pokrenula postupak protiv jednog carinika... Uprava carina nije bila upoznata s tim, nekada ni oni nemaju podatke o tome šta im rade radnici... To jedino ja radim. Onda navlačite gnijev mnogih, kolega prije svega.”

- "Oni to nikad ne rade. Ako pročita u novinama, on je dužan da inicira... Nikad."
- "Ne, slabo, skoro nikako."

10. Samostalnost u radu državnih tužilaca

U jednoj od opština u kojoj su intervjui sprovedeni, na zahtjev rukovodioca Osnovnog državnog tužilaštva, obavljen je grupni intervju (rukovoditeljka Osnovnog državnog tužilaštva i tri državna tužioca), pod izgovorom da državni tužioci nemaju pravo da iznose u javnost bilo kakve podatke o radu, te da ne mogu biti individualno intervjuisani.

Ispitanik/ca iz NVO navela je da je u okviru projekta "Monitoring primjene krivičnog zakonodavstva u oblasti nasilja u porodici" obavila intervjue s predstavnicima policije, a par mjeseci nije uspjela da uspostavi komunikaciju i organizuje intervjue ni s jednim državnim tužiocem.

Gotovo svi ispitanici/e iz policije u toj opštini istakli su da državni tužioci, tokom saradnje s njima, traže česte konsultacije s rukovodiocem/teljkom.

Ispitivačica je primijetila da su svi ispitanici/ce iz sudske vlasti slobodni u davanju izjava prilikom intervjua, kao i gotovo svi ispitanici/ce iz policije, dok je kod državnih tužilaca primijetila nelagodnost, osjećaj zbunjenosti i suzdržanosti da ne kažu nešto što bi eventualno proizvelo negativan efekat. Izjave više ispitanika/ca iz policije potvrđuju da je takav osjećaj ispitivačice utemeljen:

- "...Nesigurni su u sebe, moraju da se konsultuju sa šeficom, šefica kaže to i to... Kao da mene neko iz Bijelog Polja zove da pita šta da radi."
- "U nekim situacijama ni sami ne znaju šta traže, zbog čega to traže, a kad mi postavimo pitanje, kažu: "Hoćete da sačekate pet minuta da napravimo konsultacije?"

11. Pristup podacima, komunikacija s ostalim državnim organima

Neki ispitanici/ce iz tužilaštva i policije istakli/le su da bi na kvalitet postupka pozitivno uticalo da imaju pristup kaznenoj evidenciji Ministarstva pravde, ili da je taj pristup pojednostavljen, kao i pristup podacima ostalih državnih organa, kao što su Uprava carina i Poreska uprava. Primjer za to je:

- "... Nekada je bilo planirano da se odrede baze podataka. Međutim, ono što govore timovi za istrage i neki specijalni istražni timovi, zatim tužilac, policajac, carina, poreski inspektor – e to je taj tim gdje bi na jednom mjestu bili podaci o licu, plaća li porez, uvozi li robu, je li mu račun u blokadi..."

12. Odnosi s javnošću

Svi ispitanici/ce iz policije istakli su da, kada dobiju pitanje od medijskih kuća, dopis prosljede PR službi Uprave policije. Nakon toga, Uprava policije obično od njih traži informaciju, koju im u CB/OB sačinjavaju i prosljeđuju. Smatraju, uglavnom, da je to dobro rješenje. Svi ispitanici/ce iz tužilaštva izjavili/le su da je samo Vrhovni državni tužilac ovlašten da daje informacije.

Jedan ispitanik/ca iz tužilaštva mišljenja je da bi mediji trebalo da se njima direktno obraćaju, jer, prema njegovim navodima: "Dok oni prosljede informaciju Vrhovnom državnom tužilaštvu, dok je on obradi, pitanje je kakva se medijska slika stvori." Ostalim ispitanicima iz tužilaštva uglavnom je svejedno ko će medijima davati informacije. Prema riječima jednog ispitanika, najbitnija je

suština – da se informacija na pravi način prezentuje javnosti: "Da li to radimo mi ili Vrhovno državno tužilaštvo, potpuno je nebitno."

Dok je jedna ispitanica iz tužilaštva izjavila:

- "Ja sam onaj stari tip tužioca, 30 godina sam u tužilaštvu i ja sam naučila na hijerarhiju, koju strogo poštujem. Da je mlađi tužilac, njegov bi pristup možda bio komotniji. Ja strogo poštujem formu, strogo poštujem hijerarhiju, i to je tako. Lično, volim ovaj hijerarhijski sistem, ne za to da bi se mi zatvorili, nego što, po prirodi stvari, vrhovni tužilac je taj koji predstavlja tužilačku organizaciju. Mislim da vrhovni tužilac mora da zna šta se dešava i on mora biti saglasan s onim što ću ja javno da iskažem. On vodi politiku tužilačke organizacije."

Na pitanje na koji način teče saradnja u vezi s davanjem izjava za medije između tužilaštva i policije povodom konkretnih predmeta, svi ispitanici iz tužilaštva i policije izjavili su da se ta saradnja dogovara između Vrhovnog državnog tužioca i direktora Uprave policije.

Ispitanici/ce uglavnom su mišljenja da treba organizovati dodatne edukacije za predstavnike medija jer veoma često, kako oni kažu, "griješe". Evo izjave jednog predstavnika sudske vlasti:

- "Ja mislim da mediji puno griješe. Nije to samo u vezi s tužilaštvom, sudom, policijom, u pitanju je lična promocija. Mi iz suda bili smo i aktuelni prije dvije godine, a mi smo isti kao prije dvije godine, ali sad nekako nijesmo više u njihovoj žiži. Sad ne mogu da pričam kakvu mediji imaju komunikaciju s nama, kao državnim organima, zaista ne znam. Koji god je novinar došao kod mene, ja sam mu dala punu informaciju koju sam imala u tom trenutku, nema tu ništa da se krije. E sad, ako oštećeni treba da prepozna nekog, zašto mediji istrčavaju i objavljuju sve fotografije tog nekog da bi nama, tj. tužiocu, uništili taj dokaz, i ja ga ne mogu koristiti na glavnom pretresu, pa maltene može doći do oslobađanja zbog objavljivanja te fotografije. **Konkretno, juče je bio jedan predmet, nešto u vezi s izborima, neko je oduzeo kameru tamo nekom oštećenom, i sve slike su bile na televiziji. I čemu onda prepoznavanje? Kako ja da cijenim taj dokaz kao zakonit, ako je cijela Crna Gora prije tog prepoznavanja vidjela to lice na svim portalima?"**

Ispitanik/ca iz NVO istakao/la je da već duži vremenski period ima problem nedostavljanja informacija od strane tužilaštva, po zahtjevima te NVO za pristup informacijama.

13. Obuke

Gotovo svi ispitanici izjavili su da se zalažu za više obuka, posebno zajedničkih, na kojima bi bile prisutne sve tri institucije (sud, tužilaštvo i policija), kao i za zajedničke obuke tužilaštva i policije. O tome govori izjava ispitanika iz policije:

- "I uvijek fali te zajedničke obuke policajca i tužioca, sigurno, i tih dobrih projekata, dobre obuke. Da se osvježe znanja, da se neka nova tehnika nauči. Pa i saradnja se uči. Kada omogućite nekom da ima radni sastanak, da se ispriča o nekim stvarima, da se napravi dobra komunikacija – i to ljudi treba da nauče. Ima ljudi koji imaju neku zadršku, neće da se otvore, neće da pričaju, a u suštini, policija i tužilaštvo, makar je to moj utisak, zavisni su jedno od drugog. Ako tužilac želi da uradi nešto do kraja kvalitetno i brzo i u skladu sa zakonom, a ako nema jaku podršku iz policije, da se odmah reaguje, onda je problem, i obrnuto."
- "Imali smo prije dva mjeseca tu konferenciju gdje su bili policajac, tužilac i sudija, a ve-

zato za sajber kriminal. Meni je to puno značilo. I ljudi iz regiona iznijeli su kakve imaju probleme, mi smo to čuli, razmijenili. To je trajalo dva dana, ali je meni prilično otvorilo neke vidike, kao početniku u toj priči.“

Obuke iz pojedinih oblasti zagovarali su neki ispitanici/ce iz policije i tužilaštva:

- “Imali smo dosta seminara i obuka iz kriminalističke tehnike, kao i specifične obuke vezane za npr. vršenje uviđaja u slučajevima požara, eksplozija. Kad su u pitanju krvni delikti, tu nema neke specifičnosti, to su klasična krivična djela.” Ispitanik je naglasio da su imali obuke i iz oblasti privrednog kriminala, organizovanog kriminala, sajber kriminala, a da je potrebno organizovati obuke iz oblasti pranja novca, droge, itd. . . .”
- “... Mi smo imali dosta tih obuka. Čini mi se da je potrebno više obuka iz oblasti privrednog, finansijskog kriminala.”
- “Iz nekih oblasti po pitanju gonjenja krivičnih djela, koja nijesu toliko česta kod nas, ali koja, kada se pojave, mogu da stvore neke nedoumice, a koja opet zahtijevaju neko stručno znanje. Ne stručno pravno znanje, nego morate imati znanje o krivičnim djelima protiv intelektualne svojine, o sajber kriminalu.”

“Za svakog sudiju i tužioca potrebno je obezbijediti ažurirani registar propisa. Ne znam zašto ih sad nema, da li zbog finansijskih sredstava ili nečeg drugog.”

14. Prostorni kapaciteti i tehnička opremljenost

Intervju istraživača IA s ispitanicima iz jednog državnog tužilaštva obavljen je u prostorijama stambene zgrade u kojoj se nalaze prostorije za istragu. Navodimo dva primjera koji govore o uslovima za rad:

- “Ja se samo čudim i prosto ne odobravam što je tužilačka organizacija prihvatila da krene u istragu na način kako propisuje ovaj novi ZKP – u ovim uslovima. Jer, to se ne može, u ovakvim uslovima ne može se raditi. Ovi ljudi rade kod kuće jer četvorica sjede u kancelariji. Non-stop je cirkulacija, dođe advokat, dođu stranke. Nemoguće je raditi u takvim uslovima. Ispod svakog dostojanstva je u kakvim uslovima oni rade, ali rade... Njima četvorici ovdje je i dobro. Imaju obezbjeđenje. Kod nas tamo koliko puta samo upadaju, kod mene upadaju u kancelariju.”
- “Zamislite sad da vas sumnjičimo za neko krivično djelo. Vi kažete ‘pa dobro u redu’, vi kao policija jeste me osumnjičili, po nalogu tužioca, i daću izjavu kod tužilaštva, sprovedite me tamo. Mi dolazimo ispred nekakve zgrade. I ulazimo u prizemlje te zgrade. Kakav je vaš osjećaj, u kakvu vi to instituciju ulazite? Ulazite li vi u instituciju nekog sistema ili ulazite kod nekoga u stan? Bez obzira na to što je tamo sve opremljeno i uredno. Ali, vi morate da imate neki nivo institucije, od samog zdanja zgrade da imate strah, da govorite istinu, ne da biste vi priznali nešto što niste uradili već da shvatite i da doživljavate gdje vi to dolazite.”

Zaključci i preporuke

Koncept tužilačke istrage u primjeni je preko tri godine, što je dosta kratak period da bi se relativno veliki sistemi, kao što su policija, tužilaštvo i sudstvo, dovoljno adaptirali na promjene, koje je taj koncept donio. Takvi sistemi, kao uostalom i izvršioci u njima, pokazuju manju ili veću inertnost u odnosu na promjene. Koncept tužilačke istrage relaksirao je sudove dijela obaveza vezanih za istragu, koje su prešle u ruke tužilaca. Stoga je najviše promjena moralo pretrpjeti Državno tužilaštvo – preuzmanjem velikog dijela poslova koje do tada nije obavljalo. S druge strane, i

policija je trebalo da se adaptira na novu ulogu i gubitak određenog stepena samostalnosti u radu na račun tužilaštva, budući da tužioci, na osnovu novog ZKP-a, predstavljaju subjekte određivanja, vođenja i usmjeravanja istrage. Nova uloga policije iziskuje i intenzivnu komunikaciju s tužiocima, kao centralnim subjektima istražnog postupka, koja se tek uspostavlja. Naravno, komunikacija je dvosmjerni proces, te takva obaveza stoji i tužiocima u odnosu na policiju.

Sve ove promjene zahtijevale su prilagođavanje izmijenjenim uslovima u pogledu kadrovskih kapaciteta (broja izvršilaca i obuke), prostorno-tehničkih kapaciteta, kao i organizacije institucija. Očigledno, najviše se očekuje od tužilaštva, za koje se može konstatovati da se kadrovski, prostorno-tehnički i organizaciono dosta sporo prilagođava u odnosu na željene promjene. Osim toga, tužilaštvo je dugo vremena bilo u VD stanju, što nije pretpostavka za dobru organizaciju, pa nije u dovoljnoj mjeri odgovorilo obavezama koje od njega zahtijevaju ZKP i objektivna realnost. Takođe, i policija ima određenih problema vezanih kako za kadrovske tako i prostorno-tehničke kapacitete. To je razlog koji upućuje na potrebu "samjeravanja" tj. usaglašavanja obaveza tužilaštva i policije s njihovim mogućnostima.

Konačno, ovo istraživanje pokazalo je niz indikacija o problemima iz prakse:

- u radu tužilaštva postoji tendencija ubrzavanja istraga na uštrb prikupljanja podataka;
- postoji nedovoljno prisustvo tužilaca u radu s osumnjičenim licima i nedovoljno izlaženje na mjesto izviđaja;
- komunikacija između tužilaca i policijskih službenika je otežana, usljed nejasnoća i nepreciznosti instrukcija tužilaca, i često svedena na usmene, telefonske razgovore;
- postoji neujednačena praksa postupanja tužilaca u istim slučajevima i nedovoljno interesovanje za rasvjetljavanje svih okolnosti slučajeva;
- lišavanje slobode do 12 sati i saslušavanje u svojstvu građanina, policiji je u značajnoj mjeri smanjilo mogućnost za postizanje bojih rezultata, posebno činjenica da izjave date pred policijom nemaju snagu dokaza;
- sudovi nemaju mogućnost da u skraćenom postupku odrede pritvor kada postoji opasnost da se ponovi djelo;
- evidentan je nedostatak proaktivnosti i samostalnosti u radu tužilaca, kao i ukupna zatvorenost tužilačke organizacije, itd.

Sve navedene okolnosti rezultiraju neefikasnim okvirom u kojem nijedan od organa ne može ostvariti svoju ulogu na kvalitetan način.

Stoga preporučujemo:

1. Ministarstvu pravde i Vladi Crne Gore, odnosno Skupštini, da razmotre mogućnost da se izmjenama i dopunama ZKP-a propiše (uredi):

- da policija, po odobrenju tužioca, uz prisustvo branioca, bez saglasnosti osumnjičenog, može da ga sasluša;
- da se rok lišavanja slobode od strane policije i zadržavanja lica produži do 24 sata;

- da se kao osnov za pritvor u skraćenom postupku uvede uticaj na svjedoke, kao i opasnost od ponavljanja krivičnog djela;
- da se propiše postupak kontrole odbačaja krivične prijave i kontrole optužnih predloga;
- te da se najvažnije odredbe Sporazuma o zajedničkom radu Državnog tužilaštva i Ministarstva unutrašnjih poslova/Uprave policije tokom izviđaja i krivičnog postupka pretoče u odredbe ZKP.

2. Vrhovnom državnom tužilaštvu da:

- u praksi obezbijede veći stepen samostalnosti državnih tužilaca u radu, u skladu sa zakonom;
- podstaknu proaktivno postupanje državnih tužilaca politikom nagrađivanja, odnosno, izmjenama Zakona o državnom tužilaštvu urediti da profesionalno ocjenjivanje tužilaca treba da obuhvati i informaciju o samoinicijativnom pokretanju slučajeva;
- omogućće pristup svim informacijama o krivičnim predmetima koji se vode protiv punoljetnih osoba u Crnoj Gori, a posebno započeti s praksom objavljivanja svih potvrđenih optužnica na portalu Državnog tužilaštva;
- obezbijedi veću transparentnost u radu kroz redovno održavanje konferencija za štampu, ažuriranje značajnih odluka i informacija putem sajta, kao i dostupnost medijima;
- obezbijedi blagovremeno postupanje po zahtjevima za pristup informacijama u skladu sa Zakonom;
- obezbijedi da osnovni državni tužioci ne primjenjuju institut odloženog krivičnog gonjenja u odnosu na krivično djelo nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici.

3. Ministarstvu unutrašnjih poslova i Vrhovnom državnom tužilaštvu da:

- obezbijede kontinuirane odvojene i zajedničke obuke, kojima bi bili obuhvaćeni policijski službenici i državni tužioci, a posebno iz oblasti privrednog, finansijskog, organizovanog, sajber kriminala, intelektualne svojine, pranja novca i sl;
- obezbijede redovne sastanke na kojima bi državni tužioci i policijski službenici razgovarali o tekućim predmetima;
- obezbijede prostornu i tehničku opremljenost, koja je neophodna za adekvatno sprovođenje zakona;
- obezbijede pojednostavljen pristup kaznenoj evidenciji Ministarstva pravde, kao i evidencijama Uprave carina, Poreske uprave i drugih institucija, državnih organa i ustanova;
- obezbijede da se, bez odlaganja, državni tužioci i policijski službenici upoznaju s aktima, sporazumima i uputstvima koja se tiču njihovog postupanja.

O Institutu alternativa

Institut alternativa (IA) je nevladino udruženje, osnovano septembra 2007. godine od strane grupe građana s iskustvom u civilnom društvu, javnoj administraciji i biznis sektoru.

*Naša **misija** jesnaženje demokratskih procesa i dobrog upravljanja u Crnoj Gori kroz istraživanje i analizu opcija javne politike, kao i monitoring rada javne uprave.*

*Naši **strateški ciljevi** su podizanje kvaliteta rada, odgovornosti, otvorenosti i efikasnosti javne uprave; podsticanje otvorene, javne, konstruktivne i argumentovane debate o javnim politikama i jačanje kapaciteta države i društva za njihov razvoj.*

***Vrijednosti** koje slijedimo u svom radu su: posvećenost misiji, nezavisnost, stalno učenje, umrežavanje, saradnja i timski rad.*

Djelujemo kao **think tank**, odnosno istraživački centar, i u svom radu bavimo se oblastima dobrog upravljanja, transparentnosti i odgovornosti. Oblasti u kojima radimo i ostvarujemo uticaj strukturisane su u pet glavnih programa: i) javna uprava, ii) odgovorne javne finansije, iii) parlamentarni program, iv) bezbjednost i odbrana i v) socijalna politika.

Na osnovu rada u naših pet programa, bavimo se praćenjem procesa pregovora o članstvu u EU, uz aktivno učešće u radnim grupama za određena poglavlja. Naša posebna aktivnost je Škola javnih politika, koju organizujemo od 2012. godine.

Upravljanje organizacijom podijeljeno je između Skupštine i Upravnog odbora. Predsjednik Upravnog odbora je **Stevo Muk**, a koordinatorka istraživanja je dr **Jovana Marović**.

Više o našem radu saznajte na:

www.institut-alternativa.org

